

Tompa Gábor Ionescója Newcastle-ban

Tavasszal mutatták be a newcastle-i Northern Stage-en Eugène Ionesco *Az új lakó* című művét Tompa Gábor rendezésében.

Tompa Gábor és Alain Lyddiard (a newcastle-i Northern Stage Ensemble vezetője) a 1990-es évek elején egy Cambridge-ben rendezett színházi konferencián ismerkedtek meg, majd a következő évtizedben még számos alkalommal találkoztak Romániában és Nagy-Britanniában. 2002 májusában a newcastle-i Northern Stage Ensemble a British Council és az Angliai Arts Council támogatásával megszervezte a Nemzetközi Színházi Együttműködések Kötetlen Találkozóját (IITCM). Az esemény lehetőséget teremtett a színházi szakemberek számára, hogy megosszák a nemzetközi együttműködéssel kapcsolatos tapasztalataikat, gondolataikat. Tompa és Lyddiard itt vetette fel először egy komoly, hosszú távú együttműködés és csereprogram lehetőségét.

Ennek első lépéseként 2003-ban a British Council támogatásával a Northern Stage Ensemble nagy sikerű Orwell-előadása, az *Állatfarm* vendég szerepelt a szebani Nemzetközi Színházi Fesztiválon és a kolozsvári Állami Magyar Színházban is. Az előadásokat mindkét helyszínen a rendezővel folytatott kötetlen beszélgetések követték.

A nemrégiben Newcastle-ban bemutatott Ionesco-előadást 2004 nyarán játszószák Bukarestben, Szebenben és Kolozsváron is.

Az új lakó a Northern Stage Ensembleben egy Ionesco-trilógia első része; a következő darabot – szintén Tompa rendezésében – annak a Nemzetközi Színházi Fesztiválnak a keretében mutatják be, amelyet a newcastle-i Európai Színházművészeti Központ megnyitására szerveznek 2005 őszén.

Az „abszurdítás egy szeletének” tartott színdarab óriási kihívás elé állította a színház kellekeseit. *Az új lakót*, Ionesco komédiáját a Northern Stage Ensemble-ben mutatják be, elsőként abból a tervezett trilógiából, amelyet a következő négy évben Tompa Gábor, a romániai Kolozsvár színházának igazgatója rendez. A darab elké-

pezető mennyiségű és minőségű kelleket igényel. Egy új lakásban játszódnak ugyanis, amelybe éppen beköltözik egy külföldi úriember, végtelen sok tárggyal. A költöztetők rádöbbennek, hogy ez a munka akár életük végéig is eltarthat. A lakás fokozatosan megtelelik a különféle tárgyakkal, mindegyikük furcsább, mint a másik. Andy Stephenson ügyelő már több száz kelleket gyűjtött össze, melyek közt akad kerekesszék, tuba és hintaló, bádoglavór, a nagymama órája és antik varróasztal. De továbbiak is kerestetnek: Andy kívánságlistáján egy életnagyságú lószobor és egy tevecsontváz is szerepel. Ha bárkinek birtokában van olyan tárgy, amely hozzájárulhatna ehhez a sajátos abszurd világhoz, hívja föl Andyt... (pontos név, telefonszám).

Hirdetés a *The Journalban*, 2004. február 7.

Ceaușescu bukása után élénk érdeklődés övezte a romániai színházi életet – ebből jött létre a Noroc („szerencse”) nevű brit–román színházi csereprogram. Ennek volt egyik legemlékezetesebb vendégjátéka a magyar–román rendező által színre vitt Ionesco-darab, *A kopasz énekesnő*. Nagyszerű, hogy ismét találkozhatunk Tompával – most a Northern

Jelenet Az új lakó előadásából

Stage Ensemble színészeivel vitt színre egy másik Ionesco-drámát, ezúttal angolul, amitől persze, ha lehet, az egész még nehezebben érthető...

Azt mondják, a költözés az ember egyik legtraumatikusabb élménye, még akkor is, ha nem Ionesco találja ki a fordulatait. *Az új lakó* története kicsit több annál, mint hogy egy férfi birtokba vesz egy bútorozatlan lakást, majd berendezi azt. Az egész oly gyengéd, szinte érzéksalódásos eleganciával épül egymásra, hogy a végére szinte testet ölt a mély igazság; csak éppen fogalmunk sincs, mi az.

Az új lakó számtalan módon értelmezhető: az emberi neurózis allegóriájaként; vagy a kapitalista fogyasztói-birtokosi kényszer – hogy haszontalan tárgyakkal vegyük körül magunkat – parabolájaként; de még modern táncként is, hiszen az a jelenetsor, melyben a költöztetők suhannak ki és be a *Traviata* báli jelenetének zenéjére, az abszurd koreográfia mesterműve.

Egy pillanatra sem kétséges Tompa koncepciójának minősége, sem Helmut Stürmer díszletének csupasz szépsége. Francisco Alfonsin igazi mogorva alak az új lakó szerepében; Joanna Holden bájosan fecserészik mint főbélrlőnő; Jim Kitson és Mark Calvert, a keménykalapos költöztetőpáros pedig összjátékával a némafilmburleszkek legkiválóbb jeleneteit juttatja eszünkbe. És ez aztán igazán furcsa.

Alfred Hickling: *Az új lakó. The Guardian, 2004. február 28.*

■

Egy rejtélyes alak beköltözik egy üres lakásba, bútorok-tárgyak özöne zúdul utána, legtöbbször tökéletesen hasznavehetetlen. Miért is van szüksége nyolc dohányzóasztalra? Egy bőbeszédű főbélrlőnő fogadja őt, aki végül csak-csak utat enged a költöztetőknek...

A monomániás bérlő akkurátusan irányítja a bútorok pontos elrendezését. A költöztetők pedig igyekeznek a kedvére tenni, miközben chaplini balettet járnak a vezényletére. A színpadon felhalmozódó zsidvásár a lakó fejében uralkodó káoszt hivatott szimbolizálni, amelyen mindhiába igyekszik felülkerekedni.

Számos XX. századi művészre akad itt utalás: Magritte keménykalapjaira, Dalí óráira és lovaira, Hopper fényben fürdő szobabelsőire, Kienholtz metaforikus kuszaságára, Tinguely démonikus forgó szobraira.

(Kemény)kalapot le a Northern Stage színészei és műszaki személyzete előtt, akik emlékezetes produkciót hoztak létre.

Láttam, amint Tompa Gábor vendégrendező jegyzetelt az előadás alatt. Nincs oka aggodalomra: meggyőzően érvényes előadást rendezett az abszurd drámaíró, Eugène Ionesco művéből. A romániai rendező még két Ionesco-drámát visz színre a Northern Stage színészeivel. *Az új lakó* pedig jó eséllyel pályázik a „2004 legjobb előadása” címre.

Zoé Robinson, *The Journal, 2004. február 28.*

■

Nem jutok szóhoz. Pontosabban: nem találok szavakat. *Az új lakóról* kritikát írni olyan, mint egy csigalépcsőt ábrázolni kéz nélkül. Így talán sejtek, milyen nehéz a helyzetem.

Az alapszituáció meglehetősen egyszerű. Egy külföldi úriember beköltözik egy új lakásba, találkozik a főbélrlővel, és odahozza a holmiját.

A „Monty Python előtti abszurd” példájaként hirdetett Ionesco-egyfelvonásos a Northern Stage előadásában éppen olyan vicces, nevetséges, zavarba ejtő és nyugtalanító, ahogy a reklámja ígéri.

Ahogy a szoba fokozatosan megtelik bútorral s a legkülönfélébb tárgyakkal a hintalótól a karácsonyfáig, az abszurditása egyre zavaróbb, a végén pedig egyenesen rémületet. Mindegyik színész kiváló, szuggesztív interpretációval és rendkívüli fizikai teljesítményt nyújtva játssza szerepét, és sosem hagyja, hogy túlnőjön rajta a bizarr környezet.

Érdekfeszítő és felfoghatatlan előadás – erősen ajánlom: nézzék meg. S ha úgy gondolkodnak, mint én, tetszeni fog, bár nem fogják tudni, miért...

Alison Carr, *The Evening Chronicle, 2004. február 26.*

■

A Northern Stage legutóbbi produkciója az abszurd hagyomány lenyűgöző és szórakoztató újrafelfedezése. A társulat a végtelenségig kiaknázza a szövegben rejlő vizuális és verbális lehetőségeket. Tompa Gábor rendező pedig érzékeny egyensúlyt teremt a statikus és pergő jelenetek közt, alaposan felpörgetve a mű középponti monotonitását.

David Gray, *North East Times, 2004. február*

ÖSSZEÁLLÍTOTTA ÉS FORDÍTOTTA: CSÁKI JUDIT

Summary

The first part of the present issue is devoted to George Tabori, the Hungarian-born great and colourful international theatre personality who just turned ninety. Close Hungarian friends, authors István Eörsi and András Forgách as well as actor-manager András Bálint recall their encounters with the artist, and we publish also a Berlin-based round table discussion of his activity and the text of a recent conversation between Tabori and critic Benjamin Henrichs.

Another interview follows: András Rényi met El Kazovszkij, the well-known painter and set designer.

Three dance critics offer their views on recent productions. Ágnes Veronika Tóth saw two new and inter-related choreographies of the Pál Frenák Company (*The Boys... /Les hommes cachés/* and its „female counterpart”, *Credo Hysterica or The Females*); Tamás Halász reviews *Retina*, a new work of the Artus Studio, and Csaba Kutszegi evokes several one act bills, seen at different venues.

Another bunch of three follows: three theatre critics, Andrea Tompa, Balázs Urbán and Tamás Koltai saw for us Friedrich Schiller's *Mary Queen of Scots* (The Arch), Shakespeare's *King Lear* (the Atlantis Company at the Merlin Theatre) as well as *Fahim* by Attila Lőrinczy (Kaposvár).

In our series on summer festivals Tamás Márók introduces this year's Miskolc Opera Festival, where our very own Béla Bartók is joined every year by another great international composer. This time the organizers chose Tchaikovsky who was represented by five of his operas, three of them presented through guest-performances by the operas of Minsk, Kiev and Pozsony/Bratislava.

A recurring feature of one of our summer issues is the comprehensive analysis of one of our theatres in the past season. This time critic Andrea Stuber visited all new performances and some of the older ones of Budapest's József Attila Theatre and now sums up her impressions.

In our column on world theatre Judit Csáki shares with the reader her opinion on some important Vienna and Moscow productions, by Peter Zadek, Thomas Ostermeier, resp. Yuri Lyubimov, while György Karsai introduces the Scènes Étrangères festival organized in Lille, France, by the Rose des Vents theatre. We inform also on the success of a Hungarian director abroad: Transylvania-based Gábor Tompa directed Ionesco at the Northern Stage of Newcastle.

Our play of the month is the new adaptation by György Spiró of a Hungarian classic: *Czillei and the Hunyadis*.